

**ANTONI CAMPAÑA,
UN FOTÒGRAF A SANT CUGAT**

**CATÀLEG DE
L'EXPOSICIÓ**

MUSEU DE SANT CUGAT

CRÈDITS DE L'EXPOSICIÓ

ORGANITZACIÓ I PRODUCCIÓ

Museu de Sant Cugat-Ajuntament de Sant Cugat

DIRECCIÓ

Alba Rodríguez (Museu de Sant Cugat)

COMISSARIAT

Toni Monné Campaña

COORDINACIÓ

Anna Isabel Hernández (Museu de Sant Cugat)

DISSENY EXPOSITIU I GRÀFIC

Andrea Manenti

DIGITALITZACIÓ DE LES FOTOGRAFIES UN FOTÒGRAF DE SANT CUGAT

Sergi F. Moure

PRODUCCIÓ I MUNTATGE

Muntart

MARCS

Tot Marc

IMPRESSIÓ GRÀFICA

Munill Estudi i Ideaprint

ÀREA D'EDUCACIÓ, DIFUSIÓ I PÚBLICS

Francisco Merino (Museu de Sant Cugat)

COORDINACIÓ SERVEI EDUCATIU I VISITES GUIADES

Eva José, Ivan Altés, Míriam Suárez, Xavier Fleck (Magma Cultura)

ATENCIÓ AL PÚBLIC

Macarena Valencia, Jannes Baljet, Txell Bogdanovic, Joan Peñas, Arnau Torres, Carla Nuñez, Lara Rius, Laura Camarero (Magma Cultura)

COMUNICACIÓ

Gemma Martínez (Euro Tomb Barcelona)

CONSERVACIÓ PREVENTIVA

Nàtalia Sánchez (Museu de Sant Cugat), Àngela Azqueta (Euro Tomb Barcelona)

ADMINISTRACIÓ

David Subirés (Museu de Sant Cugat)

SUPORT LOGÍSTIC

Àlex Gómez (Museu de Sant Cugat)

NETEJA

La Bruixa

AUDIOVISUALS

La miliciana infinita. El naixement d'una icona, 2021 (Filmsnòmades)

La capsa vermella. La Guerra infinita d'Antoni Campaña, 2021 (Filmsnòmades)

El bromoli transportat, 2022 (Museu Marítim de Barcelona)

CRÈDITS DEL CATÀLEG

COORDINACIÓ I PRODUCCIÓ

Museu de Sant Cugat

AUTORS DELS TEXTOS

Toni Monné, Anna Isabel Hernández, Alba Rodríguez

DISSENY I MAQUETACIÓ

Andrea Manenti

©DE LES FOTOGRAFIES DEL CATÀLEG

Antoni Campaña Bandranas (Arxiu Campaña)

Nevada a Sant Cugat. Vista de la vila des de Can Gatzet de la Riera. Desembre de 1933.

PRESENTACIÓ

L'exposició *La capsa vermella d'Antoni Campañà. Fotos de guerra, art i Sant Cugat* (Museu de Sant Cugat, març – setembre de 2026) permet endinsar-se en la trajectòria d'un dels grans noms de la fotografia catalana del segle XX, i és també un homenatge des de la ciutat on va viure.

L'exposició es configura en una triple mostra:

La capsa vermella: una selecció de les fotografies de la Guerra Civil a Barcelona trobades a casa de Campañà el 2018. Moltes d'elles eren inèdites, però d'altres van esdevenir icòniques. El conjunt és un testimoni visual excepcional del conflicte, amb imatges de gran qualitat artística i rellevància històrica, i instantànies d'alt impacte.

L'avantguarda del pictorialisme: explora el vessant més artístic de Campañà amb una selecció dels seus premiats bromolis postpictorialistes dels anys trenta.

Un fotògraf de Sant Cugat: presenta una miscel·lània d'imatges realitzades per Campañà al període 1925 - 1970, amb fotografies familiars, instantànies de la vila i reportatges.

Aquest catàleg es centra en la tercera mostra, la dedicada a la seva vida santcugatena i les instantànies que al llarg de gairebé cinquanta anys va captar de la ciutat vallesana. Aquestes imatges tenen un alt valor documental per a la ciutat perquè ens retornen moments molt poc coneguts de la història de Sant Cugat al període de la guerra civil i sobretot del franquisme. I enriqueixen amb una nova mirada fotogràfica la valuosa crònica visual d'aquest període que protagonitzen els Cabanas a nivell local. Alhora, les imatges de Campañà deixen constància de la seva estreta relació amb Sant Cugat. És on va viure durant més de cinquanta anys a la casa del passeig de Valldoreix, i on va ocultar les seves fotografies de la Guerra Civil en dues capses vermelles.

Cartell de l'exposició al Museu de Sant Cugat

ANTONI CAMPAÑÀ BANDRANAS

El prestigiós fotògraf Antoni Campañà (Arbúcies 1906-Sant Cugat del Vallès 1989) va tenir una llarga trajectòria professional com a fotògraf i va destacar com a fotògraf artístic als anys 30 amb els seus avantguardistes bromolis postpictorialistes, convertint-se en el fotògraf espanyol més premiat als salons internacionals de fotografia.

El 1936 es va produir el cop d'estat contra la Segona República que va desembocar en la Guerra Civil. Durant la guerra, Campañà, va col·laborar com a fotògraf amb el Comissariat de Propaganda del govern català i l'Oficina d'Informació de la CNT-FAI. Les seves fotografies de la guerra es publiquen a nombroses revistes i diaris internacionals.

Posteriorment, com a fotoperiodista, s'especialitzaria en reportatges esportius i crearia la primera gran empresa de postals turístiques en color juntament amb el seu soci i amic, el també fotògraf Joan Andreu Puig Farran.

La seva figura va ser recuperada a partir del descobriment de les fotografies de la Guerra Civil el 2018, al garatge de casa seva, a punt de ser enderrocada, al Passeig de Valldoreix de Sant Cugat. Campañà no va voler mostrar les fotografies després de la guerra i les va mantenir ocultes en dues capses vermelles durant més de setanta anys. La seva família mai no va saber que existia aquest gran arxiu.

Després d'aquest gran descobriment, s'han multiplicat les dinàmiques divulgatives sobre l'obra de Campañà, incloent-hi grans exposicions, com les realitzades al Museu Nacional d'Art de Catalunya (MNAC) i al Pavillon Populaire de Montpellier, així com l'edició de llibres i documentals.

Retrat d'Antoni Campañà (1943)
Fotografia d'Antoni Sereix. Bromoli transportat realitzat per Campañà

ANTONI CAMPAÑÀ BANDRANAS (1906-1989)

1906

Neix a Arbúcies.

1915

Fa les seves primeres fotografies.

1922

Comença a treballar per a l'agència Cosmos, a la botiga de Federico Fernández a Barcelona.

1925

Fa el servei militar la caserna del Bruc.

1927

S'afilia a l'Agrupació Fotogràfica de Catalunya.

1927-1930

Primeres fotografies artístiques experimentals.

1930

Col·laboracions fotoperiodístiques amb *El Dia Gráfico* i *La Vanguardia*.

1933

Casament amb Maria Capella, amb qui tindrà cinc fills.

Viatge de noces a Alemanya. Estudia amb Willy Zielke a l'Escola Estatal de Fotografia de Baviera (Múnic).

Obre la seva primera botiga de fotografia, Boada i Campañà, al carrer Tallers de Barcelona.

Participa i és premiat a nombrosos concursos internacionals de fotografia.

1934

La fotografia *Afició* es publica en la portada de la revista *American Photography*.

1936

Treballa com a corresponsal a Barcelona per a *Galería*, editada per José Ortiz Echagüe, la versió espanyola de la prestigiosa revista internacional de fotografia artística.

Esclata la Guerra Civil i col·labora amb el Comissariat de Propaganda del govern català i l'Oficina d'Informació de la CNT-FAI.

És el fotògraf espanyol més destacat i ocupa el 25è lloc del món pel nombre de fotografies acceptades i premiades en exposicions internacionals, segons *The American Annual of Photography*.

1936-1939

Les seves fotografies de la guerra es publiquen a nombroses revistes i diaris internacionals.

1938

S'incorpora a la Força Aèria Republicana com a caporal conductor.

1939

Fi de la guerra. El 27 d'abril, pot comptar amb l'ajuda del fotògraf i oficial militar franquista José Ortiz Echagüe.

Es nega a complir l'ordre de la dictadura franquista de lliurar tots els seus negatius i les còpies fetes durant la guerra i les diposita a l'Arxiu Mas de Barcelona, on queden amagades.

1940

Obté una autorització provisional per treballar com a fotoperiodista a la ciutat de Barcelona.

1941

Li rebutgen la sol·licitud d'inscripció al Registre Oficial de Periodistes.

1942

Obre la seva pròpia botiga de fotografia a la Rambla de Catalunya de Barcelona.

1943

El seu fill petit, l'Antoni, mor als 5 anys.

1944

Es publiquen fotografies seves de la guerra, sense el seu permís, al llibre de F. Lacruz, *El alzamiento, la revolución y el terror en Barcelona*. Campañà recupera les seves fotografies dipositades a l'Arxiu Mas i queden amagades per sempre.

1946

Es publica el seu llibre *Orientaciones fotográficas*.

1952

És un dels fundadors de la revista setmanal *Dicen*.

Funda l'editorial de postals turístiques CYP (Campañà i Puig Farran) amb Joan Andreu Puig Farran, un fotògraf reprimit i condemnat pel règim franquista.

1953

Produeix fotografia publicitària per a l'empresa SEAT, dirigida per Ortiz Echagüe.

1954

És el responsable de la promoció de la III Biennal Internacional de la Federació Internacional de Fotografia Artística (FIAP) a Barcelona. Abandona gradualment la fotografia artística.

1954-1957

És el fotògraf oficial de la construcció del Camp Nou, l'estadi del FC Barcelona.

1961

Produeix la primera portada a tot color per *La Vanguardia*.

1962

Fotografia les terribles inundacions al Vallès.

1984

El comissari Joan Fontcuberta organitza a la International Center of Photography (ICP) de Nova York l'exposició internacional de fotografia espanyola d'avantguarda «*Idas & Chaos: Trends in Spanish 1920-1945*», on s'exposen algunes de les seves fotografies.

1989

Una exposició monogràfica dedicada a la seva obra se celebra a la Fundació Caixa a Barcelona, comissariada per Marta Gili. A petició de Campaña, no s'hi inclouen les fotografies de la Guerra Civil.

1989

Mor a Sant Cugat del Vallès.

—

2018

Es descobreixen les seves fotografies de la guerra al garatge de la casa familiar de Sant Cugat del Vallès.

2020

Es publica el llibre *La Capsa Vermella* i es tradueix al castellà i al francès.

2021

Exposició *Antoni Campaña: La guerra infinita* al Museu Nacional d'Art de Catalunya (MNAC), del 18 de març al 18 de juny.

2023

Exposició *Antoni Campaña: Icônes cachées. Les images méconnues de la guerre d'Espagne 1936-1939* al Pavillon Populaire de Montpellier, del 29 de juny al 24 de setembre de 2023, prorrogada fins al 10 de desembre degut a l'èxit de públic).

UN FOTÒGRAF DE SANT CUGAT

La relació d'Antoni Campañà amb Sant Cugat es va iniciar ben aviat, durant la seva joventut. A l'arxiu d'Antoni Campañà s'hi troben fotografies de Sant Cugat del Vallès des dels anys 20, quan venia d'excursió amb els seus companys de la secció de fotografia de l'Orfeó Sarrianenc.

Anys després, ja casat amb Maria Capella, l'amistat d'aquesta amb la família propietària de Can Caldés els uniria per sempre amb el municipi, que en aquells temps era un petit poble agrícola. Els Campañà van llogar una casa al Passeig de Valldoreix quan l'aviació feixista va començar a bombardejar Barcelona l'any 1937.

I en aquest mateix carrer, uns pocs metres més amunt, hi construïren casa seva a finals dels anys 40. Aquí van créixer els seus fills i hi va transcórrer la seva vida familiar.

La mirada de Campañà a Sant Cugat reflecteix les profundes transformacions socials, culturals i econòmiques d'un passat molt lligat a un paisatge agrícola que ara ens pot semblar molt llunyà i ens presenta una miscel·lània de temes familiars, fets quotidians, esdeveniments esportius i efemèrides diverses, creant un mosaic que abasta gairebé tot el segle XX.

Antoni Campañà va morir l'any 1989 a la casa familiar de Sant Cugat, al garatge de la qual es trobaven les seves fotografies de la guerra quasi 30 anys després.

La casa familiar al Passeig Valldoreix, anys 60

1925

Excursió a Sant Cugat del Vallès amb el grup de fotografia de l'Orfeó Sarrianenc

Campaña va créixer a Sarrià, d'on era la seva família, tot i que havia nascut a Arbúcies, on el seu pare va treballar durant un temps com a contractista d'obres. Va estar molt unit a l'Orfeó Sarrianenc, institució juvenil catòlica en què va participar activament, sobretot en les divisions de teatre i muntanyisme. A les fotografies podem veure els companys de Campaña de la secció de fotografia en una excursió de camí a l'església de Sant Medir i al claustre del Monestir de Sant Cugat.

1935

Collint flors a Can Caldés

La família Vilaró, propietària de la masia de Can Caldés, fou la connexió dels Campañà amb el municipi de Sant Cugat. Els pares de Maria Capella, esposa d'Antoni Campañà, havien conegut a la família Caldés a Terrassa al forn "La Montserratina". L'amistat d'ambdues famílies queda palesa en multitud de fotografies familiars de l'Arxiu Campañà. Les dues imatges seleccionades evocuen la serenitat de la vida quotidiana abans del conflicte: una dona passejant per un camp de flors i vegetació silvestre, i dos joves encenent un cigar, fotografiats un any abans de l'inici de la Guerra Civil.

1936

La batuda a Can Mates

Les tasques agrícoles de Sant Cugat es van convertir en temes recurrents en l'obra de Campañà, que hi conjugava la voluntat documental amb una mirada artística. Algunes d'aquestes fotos es van publicar durant la guerra al suplement *Notas Gráficas de La Vanguardia*.

Aquest reportatge recull la batuda de l'estiu de 1936, a l'era de Can Mates, ubicada a l'oest de les Escoles Noves (actual escola Joan Maragall), entre el carrer del Montseny i la plaça de Rafael Casanova. Les imatges mostren l'arribada del blat segat en carros, el transport en carretons dins l'era, la batuda mecanitzada, el pesatge i l'ensacada del cereal. Aquest reportatge, centrat en el processament del producte agrícola, remet a les fotografies realitzades per Joan Cabanas entre 1940 i 1941 arran de la instal·lació de la nova maquinària del Celler Cooperatiu. No obstant això, Campañà hi aporta una mirada gairebé èpica dels treballs de la batuda, amb perspectives i efectes plenament artístics.

1936

Les campanes del Monestir retirades

Aquesta sèrie d'imatges documenta un episodi històric rellevant, repetit en nombrosos municipis de Catalunya durant els primers mesos de la Guerra Civil. Es tracta de l'espoli de les campanes de l'església del monestir, esdevingut el setembre de 1936.

Les fotografies mostren les quatre campanes litúrgiques, és a dir, les que tenen la funció d'anunciar el culte, la vida parroquial i acompanyar les celebracions religioses. Les campanes apareixen dipositades al peu del campanar, a l'espera de ser retirades, mentre alguns nens juguen a amagar-se al seu interior.

Segons recull el Full Oficial del Comitè Local de Defensa de Sabadell, «han deixat de molestar les oïdes dels ciutadans i transformades en material bèl·lic, serviran per batre l'enemic». La seva retirada tenia, doncs, una doble significació. D'una banda, permetia obtenir matèria primera per a la indústria de guerra; de l'altra, comportava una clara càrrega simbòlica, ja que les campanes eren considerades un dels emblemes més visibles del poder i la presència de l'Església. De fet, ja durant la Segona República s'havia plantejat la possibilitat de gravar-ne l'ús amb impostos.

L'any 1940, mossèn Antoni Grieria va fer instal·lar quatre campanes noves. Amb motiu de la seva inauguració, va declarar: “que sàpiguen els enemics de l'Església que encara que cremin temples i destrossin campanes per no tenir que sentir la veu de Déu, una altra vegada tenim campanes que magnifiquen la seva glòria i vulguin, o no vulguin, tindran que suportar-les”.

EL MONESTIR “INCAUTAT”

L'anticlericalisme que es va desfermar seguit a l'aixecament feixista del 18 de juliol de 1936 portà a una onada de violència contra l'Església arreu. A Sant Cugat el 21 de juliol arriben un seguit de milicians al monestir que saquegen el palau abacial i treuen de l'església bancs, retaules i talles religioses. Amb tot aquest material es va fer una gran foguera just davant la porta de l'església.

Els dies següents continua aquesta destrucció de símbols religiosos amb el saqueig i destrucció parcial d'altres esglésies i capelles del municipi, i l'aterrament de creus de terme. Afortunadament, la milícia local va impedir l'incendi de l'interior del monestir.

El Monestir va ser confiscat per la Generalitat i, com a forma de preservar-lo de futurs atacs i «en evitació de pitjor calamitat», seria utilitzat com a magatzem pel Sindicat Agrícola.

Les imatges de Campaña capten el rètol d' “edifici incautat” al balcó de la torre del palau abacial, i la façana de l'església, amb brossa al seu davant que s'atribueix a les restes de la crema de mobiliari del seu interior. Es desconeix la data exacta de les fotografies però van ser preses al mateix moment que les fotografies de les campanes saquejades, és a dir, durant el mes d'agost o setembre de 1936.

1939

Nens convallescents al sanatori antituberculós infantil de Vista Rica

La tuberculosi es va convertir en una autèntica emergència sanitària al país a partir del 1937 i fins a molts anys després de la guerra, a causa de la fam i la manca de condicions higièniques. La penicil·lina encara no havia arribat al mercat. El 1943 la família Campañà va perdre seu fill Antoni, amb només cinc anys, per aquesta causa.

Campañà va realitzar aquest reportatge el 29 de juny de 1939, pocs mesos després d'acabar la Guerra Civil. Les imatges il·lustren una notícia del suplement gràfic de *La Vanguardia* entorn la bona tasca del Patronato Nacional Antituberculoso, amb motiu de la cerimònia de la primera comunió per part d'alguns dels infants internats al centre. El sanatori de Vista Rica estava ubicat a una de les cases modernistes de la carretera de la Rabassada, ja al terme municipal de Barcelona però amb front al de Sant Cugat.

La Vanguardia del 6 de juliol de 1939 resumeix d'aquesta manera la cerimònia:

“El día de San Pedro, en el Sanatorio de «Vista Rica», a cargo de las Religiosas Terciarias Franciscanas, se administró la primera comunión a once niños y tres niñas que, en aquel establecimiento modelo, se encuentran en tratamiento.

En los maravillosos y bien cuidados jardines del Sanatorio se levantó un artístico altar, presidido por una bella imagen del Sagrado Corazón de Jesús, y dándole frente fueron colocadas las camillas que ocupaban las enfermitas, y las camitas de los niños dolientes. Después de la misa y de administrarse el pan de los Ángeles a los que lo recibían por primera, se cantó una Salve, y después fueron entonados los himnos del Movimiento. He aquí algunas fotografías que recogen diversos momentos y detalle, de la emocionante ceremonia, que honra sobre manera a esa maravillosa y benemérita institución que responde al nombre de Patronato Nacional Antituberculoso. (Fotos: Campaña)"

1942

Excursió dels Campañà a la font de Mas Guimbau

Aquesta font està situada a Les Planes de Vallvidrera (Barcelona) i destaca per la qualitat de l'aigua. Des de l'arribada del ferrocarril, Les Planes es convertí en un centre d'atracció per als barcelonins, que anaven a passar-hi el dia i feien excursions i pícnic. A partir dels anys quaranta, es va intensificar la urbanització, fins a convertir-se en el veïnat actual.

En aquesta fotografia la família d'Antoni Campañà i la seva dona Maria Capella es troben d'excursió a la font de Mas Guimbau. El matrimoni apareix amb les seves filles Maria i Montserrat i el seu fill Antoni recolzats en el seu cotxe Ford Model A.

1943

**Bonaventura Vilaró treballant
a Can Caldés en la verema**

La verema representava la culminació del cicle agrícola entorn la vinya, el moment de recollir el fruit després de mesos de feina i dedicació als ceps. En aquesta fotografia, Bonaventura Vilaró, de la masia de Can Caldés, apareix ajudant a empènyer el cavall que arrossega el carro per les vinyes de la família. Campaña va captar un instant de ple dinamisme, en què l'esforç físic dels protagonistes queda plasmat amb una gran força expressiva, transmetent la intensitat de la feina al camp.

1945

Acte de clausura de la VI Asamblea de Jóvenes de Acción Católica

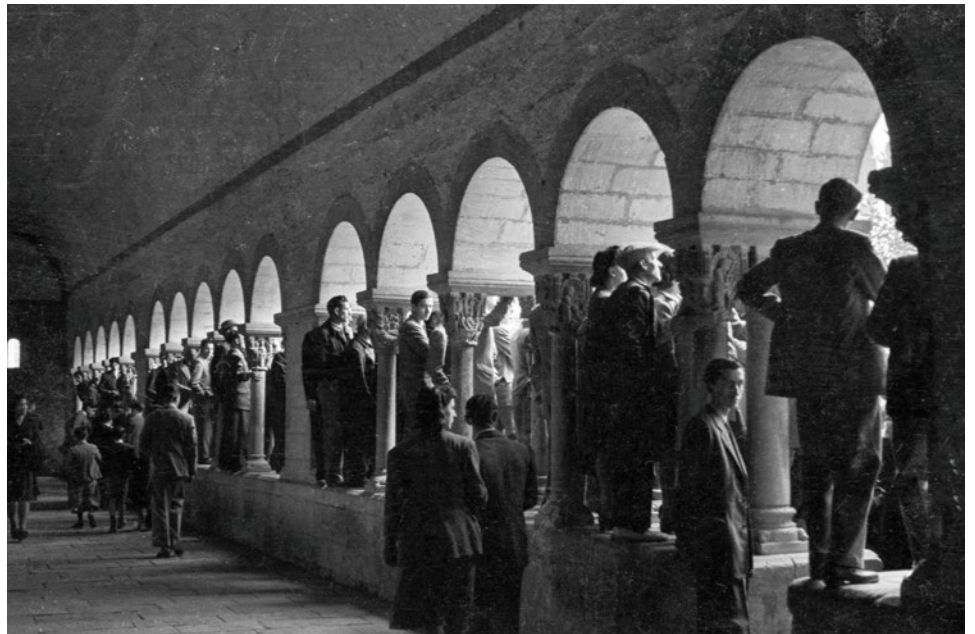
El diumenge 29 d'abril de 1945 va tenir lloc al Monestir de Sant Cugat l'acte de clausura de la VI Asamblea Diocesana dels Jóvenes de Acción Católica. Acción Católica ocupava un lloc important a la societat com a organització impulsada directament per la jerarquia eclesiàstica per promoure l'apostolat seglar. L'esdeveniment va ser recollit a *La Vanguardia* dels dies 29 d'abril i 1 de maig de 1945, i també ha quedat documentat a través de les fotografies d'Antoni Campaña.

Les imatges mostren l'acte de clausura al claustre del monestir. A tocar de la galeria est s'hi va instal·lar un escenari ocupat per les autoritats civils i eclesiàstiques, envoltades de la simbologia pròpia dels Jóvenes de Acción Católica, en una mostra més dels vincles estrets entre franquisme i església catòlica. S'hi poden identificar el governador civil de Barcelona, Antonio Correa Veglisson (parlant pel micròfon), el bisbe de Barcelona Gregori Modrego Casaus i mossèn Antoni Grieria, al càrrec de la Parròquia de Sant Pere d'Octavià.

El claustre apareix ple d'assistents, majoritàriament homes joves com correspon a l'acte, molts dels quals s'enfilen al pedrís per seguir millor els parlaments.

La iconografia de l'organització és present en nombrosos penons, banderes i banderins. El seu emblema consisteix en una creu de Malta amb un crismó al centre. En alguns casos es pot llegir algun l'acrònim JACE (Juventud de Acción Católica de España), o bé alguna referència a la diòcesi de Barcelona. També hi apareixen banderins amb el lema "Sagrado Corazón de Jesús en vos confío".

1946

Festa Major i Paga-li, Joan al pati de La Unió Santcugatencs

Les fotografies mostren el pati central de La Unió, en aquell moment arbrat, entre l'antic edifici del teatre i el bar.

Acabada la Guerra Civil, s'inicia la recuperació progressiva de les festes tradicionals i amb aquestes, la ballada del Paga-li, Joan per Festa Major. Atès que no es podia utilitzar el lloc del ball habitual —la llotgeta o els jardins del recinte del monestir—, ja que aquests actes no eren ben considerats per l'autoritat eclesiàstica de la vila, mossèn Griera, es van haver de cercar altres espais.

Segons la documentació històrica, ja el 1939 s'organitza la primera ballada, que té lloc a la plaça de Barcelona, tal com queda recollit a les actes del ple municipal:

“Siguiendo costumbre añeja pero olvidada en estos últimos tiempos de odiosa República atea y antiespañola, se bailó el antiquísimo “Baile del ramo o Paga-li Joan” después de la bendición anterior, habiendo levantado el Ayuntamiento una tribuna para las autoridades y Jerarquías de Falange en la plaza de Barcelona, lugar en la cual tuvo efecto tan hermosa y tradicional fiesta”

L'any següent, la celebració es va traslladar a un envelat instal·lat al solar de Can Perbell, al costat dels Quatre Cantons. No va ser fins al 1941 que es va trobar un emplaçament estable: el pati de La Unió Santcugatencs, on es va celebrar ininterrompudament fins a l'any 1949.

En aquest període, l'activitat de La Unió havia estat suspesa i les instal·lacions confiscades pel règim franquista, que les va rebatejar com a Casino Nacional. L'edifici va ser ocupat per diversos serveis de la Jefatura Local del Movimiento i de l'Organización Sindical. La sala de cafè es va destinar a cuina i menjador del servei de l'Auxilio Social.

1947

Església de Santa Maria de Campanyà

Documentada a partir del segle XI, l'església de Santa Maria de Campanyà està situada al nord del terme de Sant Cugat, prop de la carretera de Rubí. S'eleva dalt d'un turó, al costat de la masia de Can Castanyer. Actualment, ha quedat immersa dins la xarxa urbana d'un polígon industrial. Hom la coneix també per Sant Mamet.

1948

Inauguració de la Setmana Benedictina i visita de l'abat Aureli Maria Escarré

La Semana Benedictina de 1948 va ser un esdeveniment cultural i religiós celebrat a Barcelona entre el 4 i l'11 d'abril per commemorar el XIV centenari de la mort de Sant Benet.

L'acte inaugural va tenir lloc al Monestir de Sant Cugat, amb una processó al claustre i una missa a l'església oficiada per l'abat del Monestir de Montserrat, Aureli Escarré. Hi van assistir diverses autoritats eclesiàstiques i d'ordes religiosos, rectors de pobles veïns, mossèn Griera com a mossèn-rector de San Cugat del Vallès i president del seu Patronat, representants de l'Ajuntament de Sant Cugat i altres. Segons la crònica de *La Vanguardia*, l'abat Escarré va ser aclamat en sortir, i un cop retirat al palau abacial va haver de sortir al balcó a saludar.

Les fotografies de Campaña il·lustren la processó pel claustre i les salutacions de l'abat als jardins del monestir. Destaquen especialment les instantànies de la processó, presidida per l'abat Escarré, que ocupa una posició central com a símbol de la seva autoritat. Escarré va ser una destacada figura durant el franquisme, que va evolucionar d'un suport inicial a la dictadura durant la dècada de 1940 a una posterior crítica oberta i a favor de les llibertats i el catalanisme. Una vegada més, Campaña delecta l'espectador amb imatges captades en l'instant precís, capaces de transmetre la solemnitat de l'acte i de posar en relleu la rellevància eclesiàstica de la figura abacial.

1953

Benedicció de la senyera de l'Orfeó de Sant Cugat

L'Orfeó de Sant Cugat sorgeix el 1950, quan es crea dins de la parròquia una secció Coral que es constitueix com l'Orfeó Parroquial el mes de setembre. El seu primer president va ser Teodor Campí i de la direcció musical es va fer càrrec Xavier Azqueta. En aquell moment el rector de la parròquia era mossèn Joan Clerch, persona oberta i dinàmica. Va intentar acollir el màxim d'activitats orientades al jovent i a mantenir la cultura catalana, en uns moments difícils de màxima repressió franquista i davant la figura de mossèn Griera, valedor de la dictadura.

L'Orfeó va iniciar el projecte de senyera el 1952, i el va culminar amb la seva presentació i benedicció en una gran festa el 13 de setembre de 1953. Aquell dia a les 9 del matí van començar a arribar a l'estació personalitats i corals convidades. A les 10.30 sortien en comitiva des de l'Ajuntament, i a les 11 s'oficiava la missa i la benedicció a l'església del monestir. Després, al claustre, els padrins de la senyera van fer l'acte d'entrega i es van fer uns parlaments. Els actes van continuar amb la descoberta de la placa de la Plaça Lluís Millet i, a la tarda, audició de sardanes a la mateixa plaça i concert de gala de l'Orfeó al Saló Principal.

La fotografia de Campanyà és una instantània parcial d'un acte ben registrat i fotografiat. Mostra la celebració que té lloc al claustre, on la nova bandera de l'Orfeó de Sant Cugat presideix una taula d'autoritats on s'identifiquen, al centre, mossèn Griera, president del Patronat del Monestir, l'alcalde Santiago Rodó, Lluís Maria Millet, fill de Lluís Millet i director de l'Orfeó Català, i mossèn Joan Clerch, rector de la parròquia. També hi són presents Teodor Campí, fent un discurs al micròfon, i a primera fila Francesc VilaTrabal, en Bal.

1949

Curs d'Extensió Universitària del professor Jeroni Martorell

L'arquitecte Jeroni Martorell va ser una figura important en la salvaguarda i conservació del Monestir de Sant Cugat. Martorell va ser director del Servei de Catalogació i Conservació de Monuments, que es correspon amb l'actual Servei de Patrimoni Arquitectònic Local de la Diputació de Barcelona, des de 1915 fins al 1951, cobrint per tant un llarg període que travessa l'època de la Mancomunitat, la dictadura de Primo de Rivera, la República, la guerra civil i el primer franquisme. Des d'aquesta posició es va ocupar de la restauració del monestir a la dècada de 1930, impulsant també la primera intervenció arqueològica, que va tenir lloc sobretot al pati del claustre. Amb l'esclat de la Guerra Civil va acudir amb els Mossos d'Esquadra per impedir destrosses al monument contribuint així als diversos esforços per preservar-lo. I ja després de la guerra, es va ocupar de la restauració de l'església, amb projectes com el cancell, l'altar major o les vidrieres, del claustre i del palau abacial.

A nivell particular, Martorell va projectar cases a Sant Cugat i Valldoreix, com la casa Joan Massachs, a les voltes del carrer Major núm. 3, el 1949.

Les fotografies de Campaña d'aquell mateix any, el 1949, mostren a Martorell amb un grup d'alumnes d'un curs d'extensió universitària al voltant de les restes arqueològiques de l'absis de l'església paleocristiana conservada al claustre, i descoberta amb la intervenció arqueològica de 1931-1936.

1950

Caramelles a casa dels Campañà

Les caramelles són cançons populars catalanes que tradicionalment es cantaven per Pasqua. Tot i el seu origen religiós, amb el pas dels anys aquesta tradició va evolucionar i s'hi van incorporar també cançons de caràcter laic.

En aquest reportatge, un grup de nens amb barretina canta les caramelles davant la casa d'Antoni Campañà, situada al passeig de Valldoreix, de la qual es pot distingir la pèrgola. El fotògraf capta el moment en què els infants, amb la boca ben oberta, interpreten les caramelles en català amb entusiasme i alegria, transmetent la força i la vitalitat d'aquesta tradició popular.

1950

Equip del Sant Cugat Futbol Club

El Sant Cugat FC, conegut inicialment com a Sant Cugat Esport FC, es va fundar l'any 1916. Els seus primers partits es disputaven als terrenys que havien estat l'hort de l'abat i dels monjos, situats a la banda sud del recinte del monestir. Tanmateix, la construcció de la sala de festes del Parc Municipal —popularment conegut com «el Parque», espai d'esbarjo vinculat als sectors de dretes, en contraposició al local de La Unió— va obligar el club a traslladar-se.

L'any 1922 es va inaugurar un nou camp de futbol a la banda nord del recinte del monestir, en l'espai que avui ocupen parcialment la Casa de Cultura i els jardins. Quatre anys més tard, el 1926, s'hi van construir les graderies. Finalment, el 1969 el camp es va traslladar a la Rambla del Cellar, als terrenys que ara ocupa la seu de l'Ajuntament de Sant Cugat.

A les fotografies l'equip del Sant Cugat Esport FC posa i juga en un camp que s'estén entre les dependències del claustre i l'actual carrer Castellví, on s'observa l'antiga fàbrica tèxtil Acabados Perfeccionados.

1954

Visita oficial del F.C. Barcelona per assistir a un partit de les categories inferiors

Les fotografies documenten un partit amistós entre el FC Barcelona, representat per un equip de categoria inferior, i el Sant Cugat Esport FC. Amb tot, el matx va comptar amb la presència entre el públic de destacats jugadors del primer equip blaugrana, com Luis Suárez, Ramón Villaverde i Justo Tejada.

Les imatges permeten observar amb detall la configuració del camp de futbol, les graderies i l'accés des de l'actual plaça Augusta, delimitat per un mur i un portal d'entrada.

Un dels aspectes més remarcables és la presència de pancartes en català, com el missatge "L'afició local saluda al Barça", un fet especialment significatiu en el context històric de l'època.

1956

Acte de benedicció del Club Muntanyés Barcelonés (actual Club Muntanyenc)

La fotografia mostra l'acte de benedicció del nou local del Club Muntanyés Barcelonés el 1956 a Cal Boter Negre a la Plaça Octavià.

El Club Muntanyenc de Sant Cugat va néixer el 1944 com a delegació del Club Muntanyés Barcelonés, sota el patronatge del Frente de Juventudes, i entre 1949 i 1957 sota el de la Parròquia. La seva primera seu va ser a Ca les Llorençones, a la Plaça Octavià núm. 2, des d'on posteriorment es va traslladar al carrer de Rius i Taulet. El 1956 retornà a la plaça d'Octavià, instal·lant-se a Cal Boter Negre, seu que va ocupar fins a la dècada de 1970, quan es va traslladar a la plaça de Barcelona. El local disposava també d'una sala d'exposicions que, gràcies a la seva situació cèntrica, esdevingué un dels principals espais expositius de la vila.

A la imatge es poden distingir diversos elements simbòlics vinculats a l'excursionisme i als esports de muntanya —com uns esquís i un piolet— disposats sota la bandera espanyola, un retrat oficial de Franco i una imatge de la Mare de Déu de Montserrat, una combinació que reflecteix el context polític i social del moment. L'acte de benedicció és oficiat pel rector de la parròquia, mossèn Juli Nàjera, que exercí el càrrec entre 1955 i 1989, acompanyat de Francesc Vila Trabal, conegut popularment com «en Bal».

Existeix una filmació d'Octavi Galceran que completa la visió que les fotografies de Campaña, de caire més institucional, ofereixen sobre l'acte, mostrant el seu vessant més popular amb una festa molt concorreguda i ballada de sardanes a la plaça.

1956

Montserrat Campañà esquiant a Sant Cugat i Valldoreix

L'hivern de 1956, especialment el febrer, és recordat com el més extrem del segle XX a Espanya i gran part d'Europa a causa d'una onada de fred siberià. Aprofitant la gran nevada que va caure a Sant Cugat en aquelles dates, Campañà va convèncer la seva filla Montserrat, membre de l'equip nacional d'esquí, per anar a esquiar a l'estació de Valldoreix i als terrenys del golf.

A les imatges s'observa Montserrat Campañà posant al camp de golf i travessant el pas del tren a l'alçada de la casa Maristany. Una darrera instantània mostra xalets coberts per la neu.

1959

Processó del Corpus Christi i catifes de flors

La celebració del Corpus Christi a Sant Cugat, com arreu de Catalunya, era una gran festa religiosa i popular. Una de les principals tradicions era la decoració dels carrers amb catifes de flors per on havia de passar la processó, i aplegava la majoria de carrers i places del centre de la vila: plaça de Barcelona, carrer de l'Endavallada, carrer de Sant Domènec, etc. Campaña ens mostra aquí el carrer Major, amb una composició decorativa feta pels veïns, en un paisatge urbà del qual només perviu avui el Monestir de Sant Cugat al fons.

Gegants a la processó de Corpus Christi

A la fotografia es mostren dos gegants pujant pel Carrer Major a l'alçada de "les voltes". Es tracta dels Gegants Moros de Casa Closa de Sabadell, una parella de gegants que es llogaven per a festes ja que els gegants de Sant Cugat no es van crear fins el 1987.

La participació dels gegants en les festes de Corpus Christi és una tradició catalana que remunta al 1424, quan es documenta a Barcelona la primera referència a gegants processionals (David i Goliat).

S'observa que, a més del sòl guarnit amb les catifes de flors, pengen domassos dels balcons. Era habitual la incorporació de manifestacions del folklore popular a celebracions religioses.

La fotografia està presa des de l'interior de "les voltes", i concretament des de l'arc central de la casa Joan Massachs, dissenyada per Jeroni Martorell deu anys abans incorporant esgrafiats que remeten al món rural. Els edificis al fons de la imatge van ser substituïts per blocs de pisos entorn les dècades de 1960 i 1970.

1960

La Verema

Al llarg dels anys, Antoni Campañà va documentar amb la seva càmera els treballs agrícoles de Can Caldés i va establir una relació d'amistat duradora amb la família Vilaró, propietària de la finca, especialment amb Bonaventura Vilaró.

En la fotografia hi apareixen Montserrat Vilaró Rodón, filla de Bonaventura, i un mosso de la finca que treballava per a la família la família en les feines del camp. Campañà va concebre una imatge d'una gran força expressiva, construïda a partir d'una composició acuradament planificada i d'una clara voluntat artística. El carro que hi apareix no estava destinat al transport de persones, sinó de les portadores carregades de raïm. El fotògraf va demanar a la jove Montserrat que hi pugés per crear l'escena.

El resultat és plenament versemblant: la naturalitat dels gestos i de les actituds dels protagonistes fa que la composició transmeti la sensació d'estar captant un instant real de la vida al camp.

1957

La Pujada a la Rabassada: cursa d'automòbils i motocicletes

Aquesta cursa internacional es va celebrar amb discontinuïtat entre 1922 i 1983. Tenia lloc al terme de Barcelona, pujant a Collserola per la carretera de la Rabassada en direcció a Sant Cugat durant menys de 5 km. En la fotografia veiem un sidecar en ple revolt que capta totes les mirades dels espectadors al fons. Campaña entronca aquí amb la seva afició per l'esport i l'especialització en la fotografia esportiva.

VERS 1970

Ball del Vano i el Ram

Campaña ens ofereix una imatge costumista del ball del Paga-li, Joan durant les festes de Sant Pere al Monestir de Sant Cugat.

Després dels canvis provocats per la Guerra Civil i els primers anys del franquisme, que van obligar a traslladar la celebració fora de l'entorn del monestir, aquesta fotografia testimonia la normalització de l'espai on ara té lloc la dansa.

Des de 1950 i fins avui, el ball s'ha celebrat de manera ininterrompuda als jardins de l'hort de l'abat, al costat de la creu de terme, amb les façanes del palau abacial i de l'església com a teló de fons.

Aquest espai esdevé l'escenari d'un ritual col·lectiu que reuneix balladors, músics i públic, i que forma part del patrimoni festiu de la ciutat.

BIBLIOGRAFIA

Cifuentes Costa, Jaume. «L'Orfeó de Sant Cugat». *GAUSAC. Publicació del Grup d'Estudis Locals de Sant Cugat del Vallès*, 2020, núm. 52-53, p. 83-116, <https://raco.cat/index.php/GAUSAC/article/view/392292>.

Garcia-Planas, Plàcid; González Vilalta, Arnau; Ramos, David (2019). *La capsa vermella*. Ed. Comanegra, Barcelona

Mota Muñoz, José Fernando (2021). *Els primers mesos de guerra i revolució a Sant Cugat: el domini del Comitè de Milícies Antifeixistes (del 19 de juliol al 14 d'octubre de 1936)*. Article en línia a: Els primers mesos de guerra i revolució a Sant Cugat: el domini del Comitè de Milícies Antifeixistes (del 19 de juliol al 14 d'octubre de 1936) – Història de Sant Cugat del Vallès. [Consultat el 18.04.2026]

Auladell i Serrabogunyà, Joan. *El paga-li, Joan. Ball del Vano i el Ram*. Viena Edicions, 1997.

